

ואלו הם גדולי החכמים שהיו בבית דינו של רבינו הקדוש וקיבלו ממנו. שמעון וגמליאל בניו. רבי אפם. ור' הנינא בן חמא. ור' חייא ורב רבי ינאי ובר קפרא

*ושמואל ור' יוחנן ור' הושעיא. ואלו הם גדולי החכמים שקיבלו ממנו ועמדה אלפיים ורבעות משאר החכמים. אע"פ שאלו ה"א קיבלו מרבינו הקדוש ועמדו במדרשו. ר' יוחנן קטן היה ואחר כן היה תלמיד לר' ינאי וקיבל ממנו תורה. *וכן רב קיבל מר' ינאי. *ושמואל קיבל מרבי הנינא בר חמא. רב חיבר ספרא וספרי לבאר ולהודיע עיקרי המשנה. ור' חייא חיבר התוספתא לבאר עניני המשנה. וכן ר' הושעיא ובר קפרא חיברו ברייתות לבאר דברי המשנה.

השנת הראב"ד

*ושמואל ורבי יוחנן וכו'. ה"א לא כוס שמואל ור' יוחנן ור' הושעיא ור' ינאי ובר קפרא מכיון דיעו על רבי. אכלו לוי ור' יוסף ור' חמא בכו ור' יגמאל כ"ר יוסי ור' יוסי כ"ר לקוניה כ"ס סיו מכיון דיעו. ווס סמאלק חספ מדעתו ולא ידע על מס:

ז"ן רכ כו'. ז"ס לא סיו ולא נגלה:

*ושמואל קיבל וכו'. ה"א וגם זה לא כוס אלא תלוי:

תנאי ודאי שאל לרבי חייא רובה מאי מתקנא בשבתא א"ל למען תלמד ליראה את ה' אלוקיך כל הימים ואפילו בשבת. מהו דחמת מיקל בלשי תלוי בי א"ל עתיד את להנהיג שררה על ישראל.

רבי ינאי היה ליה

תנאי ודאי שאל לרבי חייא רובה מאי מתקנא בשבתא א"ל למען תלמד ליראה את ה' אלוקיך כל הימים ואפילו בשבת. מהו דחמת מיקל בלשי תלוי בי א"ל עתיד את להנהיג שררה על ישראל.

פירוש הרא"פ

הנלו ודאי שכתב: מש"ש על ודאי: מהו מתקניו בשבת. כוונתו וכו' לו תגלו מש"ש חפ"י בשבת וכו': מן דמתי. כל זה אמר ר"ח סימני וכו' לבל כדבר זה ולא ליות תלמוד הקולא כך נזקק והפסקת דהיי והולות הקולא נ"ו: ח"ל. ר"י לכך סמכתי ענין יותר מעל עממי לפי שכתב דהו כ"ו וכל יוכלו יסמכו ענין וכו'ון שמינו לך מן כשמיס לכורס כורסת צוברל י"ו לכמך ענין יותר מעל עממי:!

דורות הראשונים

דברי הימים לבני ישראל

קל"ו

יעקב אייזיק הלוי

ומצאנו לר' ינאי דבר נפלא מאד כי יסד בית לתורה בעירו עכברא אשר עמדה עד סוף הימים ותקרא על שמו דבי ר' ינאי ובית ר' ינאי אבל התוספות הכית הגדול היה לא היתה דומה לשאר הבתים טמון זה כמו דבי הוקיה או דב ר' ישמעאל או דבי ר' יוסי הגלילי ודומהם שהיו כולם בתים רק בית לתורה אבל דבי ר' ינאי היתה בהתיסדותה נבדלת מהם בכל הארה והיה לה צביון מיוחד כי בהיות ר' ינאי עשיר גדול מאד הניח אחריו ברכה כי יהיו יושבי הבית הגדול הזה כתפרנסים והיים יחד עם בני ביתו ולוקחים חלק גם בעבודתם בבית ובשדה ומשם גם יצאה תורה והוראה עד סוף ימי התיבות בארץ ישראל ובהיות זה דבר חדש מאד ומבאר ענף טעניני דיטים ההם ראוי לבאר הדברים

מועד קטן יב

רבי ינאי הוה ליה התוא פריסא רבמא זמניה כהנאל דמועדא קטניה לשנה שהוהה כולי עלמא לפרדיסייהו לתילא דמועדא אפקיה רבי ינאי לפרדיסיה ההוא שהא: *הקדמה ר' ינאי לפרדיסיה *מסו דעל דו סיו תקולא לעמלא *דכא עד לחולא דמועדא והפסי

בבא בתרא יד

המנוא כתב רבי אמר ר' כהנא ספרי תורה אהרן לוי דהיינו ה"הרה ענה לו מישה כתב אל רבא לר' וזא נטער ר' ינאי ארבע מאה כרמי אל דילמא שתיים כנגד שתיים וארת יוצא ונבי

ההרם טיה לנו משה מרשה כהנ' ארבע מאות פעמים אכל חרבע מהל (ר) כפרים חין כנאו לארס אחד לכחוני שתיים כנגד שתיים כתי נפנים כנגד שתיים ולי יולא ונכ כקן קרין כרס לנבי לחווע עליומשרס התלמדות

צב יבמות

א"ר ינאי

בהבורה נמנו ונפזו אין קדושין תופסין ביבמה אמר ליה רבי יודנן רבי לא משנהני היא זו ההנ"האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאהרן שאתנייר לאהרן שהתניירו לאהרן שאשתדרר לאהרן שהשתדרי לאהרן שימות בעליך לאהרן שחמת אחיך או לאהרן ישלחך לך יבטוך אינה מקודשת א"ל *אי לא דללא לך חספא מי משברת מרגנא תורתה א"ל ריש לקיש אין לאו דכלסר נברא רבה הוה אינאי לך אנא *מהנהנין רבי עקיבא היא

צב יבמות

כ"ג. כולת מרב טהור רבים קבלה ורב מרבי ינאי וכן טוס ייה למעלה ומחורו של זה היה המעמד פירות דקלי

ועקב דאמר רב נחמן בר יעקב רב הונא ברב ורב ברבי ינאי ורבי ינאי כרבי הויא ור' הייא כרבי ורבי כרבי מאיר ור' מ כרבי אליעזר בן יעקב ור' אליעזר בן יעקב *בר עקיבא דאמר *הרם מקנה דבר ש"א בא לעולם רב הונא

אלא לאו כ"ס' - דעשר לטער על מה שלא נא לשלם ומהל נא לנודק שבע שבת: וסא לקיין כחמלא - ליל שבת זה: קיה רען - מקרא אחת ושמו קיה רען: מה לא היה נמחה כ"ו ולא שטר עבדות: לא קרא חגיגה לקיין: קיה רען לא כבטר - סיפיה דקרא (לחם יולא משפט דפטר עבדות:)

אלא לאו כי האי נהנא אמר ליה והא אקריין בהלמא קנה רצון מאי לאו הכי קאמר לי *הנה כבחדלך על משענת הקנה הרצון הוה לא הכי קאמר לך *קנה רצון לא ישבור ופשתה כדה לא יכבנה

עלי תמר - מסכת דמאי תלה

הוה לי תנאי ודאי. היה לו פירות שהם והדאי טבל ורצה להתנות תנאי מע"ש להפריש בשבת שכן הפירות באו לידו רק בשבת ולא היה לו האפשרות להפריש תרו"מ מע"ב שבת ושאל לר"ח אם מותר לו לעשות כן. והנה הוראת ר"ח היתה להיתר וכאסמכתא אמר לו בלשון במקרא בדברים י"ד עשר תעשר ואכלת למען תלמד ליראה כל הימים כלומר כל הימים אפילו בשבת אתה יכול לעשר ולאכל וכגון על תנאי מע"ש וכמו שפירש רש"י ביבמות צ"ג. והנה רבי ינאי כהן היה וצריך להפריש תרו"מ והם שלו כמ"ש במעשרות פ"ה וא"כ הולמת המליצה עשר תעשר אף בשבת ואכלת התרומות ומעשרות ושאר הפירות. והנה ראה ר"י מקל בלשים בחלום תלוי בו והיה לבו נוקפו שמא הראו לו ברמז דעבר עברה בסתר מעיני הרואים וכמו מקל בלשים שיש לו תלוי בידו או בכגורו להפש דברים הטעונים תשלום מכס הנסתרים מעיני הרואים ע"כ שהבעלים מחביאים אותו בעגלות או בשקי תבואה וכמ"ש בכלאים פ"ט ה"ו. ופנה שוב לר"ח וגילה לפניו שלבו נוקפו על ההיתר עפ"י הרמז שקיבל משמים וע"ז השיב לו ר"ח דאדרבא דרמזו לו בחלום דבתור מנהיג שררה על ישראל הוא יגלה עברות נסתרות מעיני הרואים באנשים מהציבור וכענין שהוא באר"ח סוף סימן תקע"ז דבתענית ציבור כ"ד והוקגים בודקים על מעשה אנשי העיר ומסירים המכשולות והעברות של בעלי הורוע ואנשי חסס וכו'.

ורשוכ השתמש במליצת המקרא הנ"ל והנה היה לבו של רבי ינאי נוקפו על ההיתר שכן הוא אסמכתא קלושה מפסוק זה, וראה שוב בחלום קנה רצון ורצה לפתורו שכל ההיתר הנשען על פסוק זה הוא כשענת קנה רצון וכמ"ש לשון זה במלכים ב י"ח הנה כשחתך על משענת קנה רצון, ופנה שוב לר"ח וגילה לפניו שמה שהראו לו בחלום משענת קנה רצון הכיאו לידי פקפוק בהיתר. אולם ר"ח החזיק בהוראתו ואמר לו דאדרבא דהראו לו מן השמים דאף שנשען על אסמכתא קלושה משענת קנה רצון הרי ההלכה היא הלכה גמורה שאין לפקפק בה ודי לה באסמכתא קלושה לטעם וזכרון ומפני כן הראו לו קנה רצון ע"ש הפסוק בישעיה מ"ב קנה רצון לא ישבור כי לאמת יוציא משפט, וכמ"ש ברש"י שם.

אמרי אמת

ליקוטים

מאת כבוד קדושת אדונינו הרבנו רבינו קדוש ישראל וממארתו וסגברא מן אברהם מרדכי יעקבליה

קכו

לאחד האדמו"רים ששאלו כשחזר בפעם הראשונה מא"י אמאי קנה אחחה בא"י הלא העיקר בא"י הוא רוחניות ולא לעשות עסקים

שמצינו בגמ' ב"ב ר' ינאי נטע ד' מאות נטיעות ומסתמא ה"י בא"י, [השיבו האדמו"ר הנ"ל מה שכ' שה"י אינו אלא דברי נביאות, השיבו] אין הכי נמי שהוא דברי נביאות עיין בשיטה מקובצת כ"ב"ב שמביא הראב"ד שר' ינאי נטע הד' מאות נטיעות בא"י, וכבר ידוע שרוח הקודש הופיע בבית מדרשו.

והנה במסכת בבא בתרא (יד.) מספרים לנו חז"ל שתי עובדות שיש להן קשר ישר עם שתי המצוות הנזכרות. עובדא אחת: רבי אמי כתב ארבע מאה ספרי תורה, ואמרו על זה: דילמא "תורה צוה לנו משה" כתב (ארבע מאות פעמים בארבע מאות ספרי תורה, ראה רש"י, שם, ובתוספות בשם רבנו תם דאותו פסוק קרוי תורה); ועוד עובדא אחת: רבי ינאי נטע ארבע מאה כרמי, ואמרו: דילמא שתיים כנגד שתיים ואתת יוצאה זנב (וזוה קרוי כרם לגבי לחזור עליו מעורכי המלחמה, רש"י). מזה אנו רואים כי ישנם שני צדדים, שווים וחשובים בכתיבת ספר תורה ובכנין הארץ. מצד אחד הלא מוכח מדברי חז"ל הנזכרים כי שתי מצוות אלו אפשר לעשותן גם על ידי שליח, כי הפסוק "תורה צוה לנו משה" איננו עדיין שלמות כל התורה, והלא תורת ה' תמימה כתיב בה, ואין כותבין אותה פרשיות פרשיות. גם הנטיעה של שתיים כנגד שתיים איננה עדיין שלמות של כרם, וכמו שאמרו בגמרא דסוטה (מג:): כי נטיעה כעין זו איננה נקראת כרם לקדש את הזרעים עיין שם; ואם אנו אומרים: דילמא "תורה צוה לנו משה" כתב, ואת השאר כתבו אחרים, וכמו כן בנוגע לנטיעת כרם: דילמא שתיים כנגד שתיים, ואת השאר נטעו אחרים, הרי ברור כי המצוה בשלמותה יכולים לעשות גם על ידי שליח. ואולם מצד שני ישנה הוכחה גמורה מכאן כי בשתי מצוות אלו ישנו גם צד חיובי עצמי, והן מחייבות את עושיהן לעשותן בעצמם, ומשום הכי נדחקו בגמרא לומר: דילמא "תורה צוה לנו משה", ולא אמרו שארבע מאה ספרי תורה אלו כתבם רבי אמי על ידי שליח, על ידי כמה וכמה סופרי סת"מ, וכמו כן נדחקו לומר: דילמא שתיים כנגד שתיים ולא ניתא להו לומר כי ארבע מאה כרמי אלו נטע רבי ינאי על ידי כורמים ופועלים אחרים, משום דבאמת במצוות האלו כתיבת ספר תורה וכנין ארץ ישראל החובה מוטלת על כל אדם מישראל לעשות אותן עד כמה שאפשר בגופו ועל ידי עצמו, ולא על ידי שליח.

בבא קמא לד

מורה איסי בע"ש בין השמישות שהוא פסוק בפני שרץ ברשות בע"ש מאי ברשות איכא כדר' הנינא דאבר' הנינא "בואו ונצא לקראת כלה מלכתא ואמרי לה לקראת שבת כלה מלכתא רבי ינאי מתעטף וקאי ואבר בואי כלה בואי כלה:

רבינו הנאל

בא ברשת ע"י ברשת כלה כלה ונצא לקראת כלה ואבר בואי כלה ינאי לקראת כלה.

עלי תמר - מסכת פסחים רלו אה מי שמתו פרק שלישי ברכות יעקב

כד דמך רבי יודן

יודן נשיאה. כשמת רבי יהודה הנשיא, הוא רבינו הקדוש: אבריו רבי ינאי ובר, אין כהונה היום. שמונים הכהנים להעסק בו ואלע"פ שיש לוקרונים

כד דמך רבי ינאי

נשיאה אבריו רבי ינאי ובר יאין כהונה היום.

קה

עלי תמר - מסכת ברכות

מה שיטמא הכהן לכבוד הנשיא כד דמך רבי יהודה נשיאה אבריו רבי ינאי ובר אין כהונה היום. הספק לא נפשט מברייאת אלא מכרוזו של רבי ינאי כי רבי ינאי הכהן גדול הדור היה ורכן של דור ראשון של אברואי א"י ופשיטא שהוא היה הראשון שעשה כהוראה שלו ואין לך מעשה רב גדול מזה ונהגו הכהנים אחריו ופשיטה ההוראה כן.

בבא בתרא קיא

מיסתמך ואול רבי ינאי אברפא דרבי שמלאי שמעיה ואתר' יהודה נשיאה לאפיהו א"ל בר אינש דארא לקיבלנא הוא יאי וגולתיה יאי כי כמא לגביה גיששה אבר ליה דין שיעוריה בשב

רבי ינאי וכן היה ואלו עניני דאית: ה"ל. שמייה דר' ינאי:

כד ה"ש דלתי לקיבלנא הוא יאי. ה"ס הכוב כל כנגד: וגולתיה יאי. כלומר עלית על תלמודי חכמים או נתי גלה מתם כדמוכח לקייה דאמר דין גיששה כמק: נכסה. רבי ינאי לגולתיה דרבי יהודה נשיאה: דין שיעוריה כמק. כנר עב וגרוע ושיעורו לקבל עומדה ד' עמיס על ד' עמיס כמק דהתו הכה ד' על ד' הנגד ג' על ג' במסכת שבת (דף ע"ג.) ובמסכת סוכה (דף י"ז.)

והנה להעיר כאן על הנוסח בסוף הפיוט לכה דודי. בפעם השלישית, בואי כלה שבת מלכתא, והוא על פי הגמרא בבבא קמא ל"ב. ברם כן הוא הנוסח בסידורים נוסח ספרד, אבל לפי נוסח אשכנז אין אומרים רק פעמיים בואי כלה כלי הסיום בפעם השלישית, בואי כלה שבת מלכתא, והוא כדעת רבי ינאי. וכן הוא נוסח תימן. וכאן שרבי שלמה אלקבץ לא תיקן לומר רק פעמיים בואי כלה, וההוספה לומר בפעם השלישית, בואי כלה שבת מלכתא הוא על פי נוסחת הלמודי האר"י, וכמו שכתב בנגיד ומצה שכתב, בואי כלה שבת מלכתא, יאמר בפעם השלישית בלחש. ויתכן שהוסיפו כן על פי נוסחת סדר דלהלן, וכן הוא נוסח סידור הרב מלאדי. ובשער הכולל שב בגמרא ובזוהר עקב דף רע"ב ע"ב: לא נזכר רק שתי פעמים בואי כלה. ובפרי עץ חיים שער השבת ע"ז כתוב לאמר, יאמר בפעם השלישית בואי כלה שבת מלכתא, ואכן בשאר סידורים נוסח ספרד כתוב סתם בפעם השלישית בואי כלה שבת מלכתא. אכן עדיין צריך כל הענין ביורד, הרי כל המקור הוא הפרי עץ חיים והנגיד ומצה, ושם הרי כתוב שיאמר בפעם השלישית בלחש. ככל אופן נוסח אשכנז ותימן מוכיח שהנוסח המקורי של הר"ש אלקבץ היה דק פעמיים ב"כ ותו לא. אבל יש להעיר שבנוסח הפיוט בואי כלה שבת היום כתב ב"כ ארבעה פעמים, ומסיים בואו לשלום שבת מלכתא. ומכאן שר"ש אלקבץ שניה רק בכמ"ק הסגנון, אבל עצם הפיוט היה מהוג בא"י מזמן קדום. וכמ"ש במדרש ההילים צ"ב שמקבלים את השבת בשירה ובזמר ובזמרה שהשירה היתה מלווה באיזה פיוט ישיר של שבת, וכגון הפיוט לכה דודי, ויתכן שדברי ר"ח ורבי ינאי בב"ק ל"ב אינם אלא קטע משיר פרטי שאמרו בקבלת שבת בשירה ובזמרה. והרב סדר היום היה רב בקהילות המסתערבים בעין זיתן וכידוע המסתערבים היו תושבי הארץ שנשארו מזמן החורבן ולא יצאו ממנה. וכאמרו מלבד חסידי חב"ד, שאר חסידים לא אומרים בלחש ב"כ שבת מלכתא, וסמך למנהגם מסדר היום. והוא הרב מדברי ר"ח ורבי ינאי

למיכלא על פתורי אמר לו מיומי לא שמעית מלא בישא וחרתי למרה ולא חמית תרין דמתפתשין דין עם דין ולא יחבית שלמא ביניהון אמר לו כל הדין דרף ארץ גבך וקריתך כלבא קרא עלה 'שם דרף' דשנים ארחה סגי שני דאמר רבי ישמעאל בר רב נחמן עשרים ופשה דורות קדמה דרף ארץ את התורה הדין הוא דתיב (בראשית ג. כד) 'לשמר את דרף עץ החיים' 'דרף' זו דרף ארץ ואחר כך 'עץ החיים' זו תורה 'אראנו בישע אלהים' אמר רבי למיכלא על פתורי אמר לו מיומי לא שמעית מלא בישא וחרתי למרה ולא חמית תרין דמתפתשין דין עם דין ולא יחבית שלמא ביניהון אמר לו כל הדין דרף ארץ גבך וקריתך כלבא קרא עלה 'שם דרף' דשנים ארחה סגי שני

ג. דבר אחר 'שם דרף' אמר רבי ינאי ושם קתיב דשנים ארחה סגי שני מעשה ברבי ינאי שהיה מסלק דרף וראה אדם אחד שהיה משפע ביותר אמר לו משנה רבי מתקבלא גבן אמר לו אין הקניסו לביתו האכילו והשקהו בדקו במקרא ולא מצאו במשנה ולא מצאו באגדה ולא מצאו בתלמוד ולא מצאו אמר לו סב בריך אמר לו יברך ינאי בביתה אמר לו אית כך אמר מה דאנא אמר לך אמר לו אין אמר לו אמר אכל כלבא פסקא דננאי קם תפסה אמר לו ירתותי גבך דאת מונע לי אמר לו ומה ירתותך גבי אמר לו חד זמן הוינא עבר קמי בית ספרא ושמעית קלהון דמיניקנא אמרין (דברים לג. ה) 'תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב' מורשה קהלת ינאי אין קתיב בן אלא 'קהלת יעקב' אמר לו למה זכית

קצה

דעת חכמה ומוסר

ומעולם לא הבננו מה שתפסו לר' ינאי, ומה תביעתו, ועתה לפי דברינו נפלא מאד, שסוד הדבר הוא כל כך גמור, שהיא ירושה ממש, עד שיכולים לבא בטענה ותביעה 'ירותתי גבך', כולנו ירשנוה בשוה מהאבות הקדושים, עד שאמרו חז"ל (סנהדרין צא): "כל המונע הלכה מפי תלמיד כאלו גזולו מנחלת אבותיו שנאמר תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב". מפני שכן הוא סוד הדבר, שאצל האבות הקדושים כבר נגמר הכל, ואנו ירושה היא לנו מאבותינו.

משיחותיו של רבנו הגאון ההסיד אור עולם
מהן ירוחם הלוי ריוואוויץ וצוקללה"ה
אשר השמיע לזכרים בשובה הקדושה דמור

דברי סופרים

קישור ספר הזכרונות וקישור לקושי מאמרים
דואר ברבה שולחנה שוכים בענין ספר ד' קישור האחד לנו
ד"ר מן החיים חיה אהרונסון ורבינו חכם חיי טאן וד"ר
הקדוש של הטרסה דרופסקי דאורווייטא מן דומי' תחנת כ"ו כ"ו
רבינו צדוק חבתי וצוקללה"ה מליבנין
מ ד"ר האן הסיד ר' יעקב חבתי וצ"ל אמר דק קריושבורג

דכתיב (תהלים לד, ג) 'מי האיש החפץ חיים' מעשה ברוכל אחד שהיה מחזיר בעירות שהיו סמוכות לצפורי ויהיה מכריו ואומר מאן בעי למזבן סם חיים אודקין עלה רבי ינאי הוה יתב ופשט בתורקלינה שמעה דמכריו מאן בעי סם חיים אמר לה תא סק להכא זבין לי אמר לה לאו אנת צריך לה ולא דכותך אטרח עלה סליק לגבה הוציא לו ספר תהלים הראה לו פסוק 'מי האיש החפץ חיים' מה קתיב בתרה (שם שם, יד-טו) 'נצר לשונך מרע סוד מרע ועשה טוב' אמר רבי ינאי אף שלמה מכריו ואומר (משלי כא, כג) 'שמר פיו ולשונו שמר מצרות נפשו' אמר רבי ינאי כל ימי הייתי קורא הפסוק הזה ולא הייתי יודע היכן הוא פשוט עד שבא רובל זה והודיעו

ולכך ששמעתי בטובדא דההוא רובל (ויק"ר פט"ז) שאמר ר' ינאי דמעולם לא ידע פשוטו של מוקרא עד שבא רובל זה והודיע פירוש רובל מלשון רכיל שנגסל מוקדם בדבר ואח"כ עונד על דברי תורה של פסוק לנור לשון וגו' משא"כ ר' ינאי לא נכסל מעולם לא עמד על עומק פשוטו של מוקרא כלל כי אין מליד הזחדשות ללב עד דאבלעא לי נבלע באיברים רק ע"י שנגסל ומולא אח"כ שאז הוא שמחה גדולה ללב ומתרחב הלב ע"י ועונד על עומק פשוטו של דבר.

גדר בנות דגוס הגדול והבטוח על ר' צד"יק בחתן
מן חתן אב"ד פאריז וכו'
ב"ר ש"ס
ר' מנחם מענדל ז"ל שניידמאנשטער

הוא (שעיקר תוסב"פ הוא להרגיש טעם בדין וכו') (פסחים ק"ע.) זה האגלה דברים שמיסע עתוק יומין ומאי ניהו טעמי תורה להרגיש טעם בדין. וכמו שאמרנו במ"ס במשנה (אבות פ"ד מ"י"ט) שמואל הקטן אומר בנפול וכו' והם ב' פסוקים במשלי והוא לא הוסיף כלום אך שמואל הקטן הרגיש אור וטעם מחודש בפסוקים אלו מה שלא הרגיש אחר וקבעם במשנה להועיל לכל מי שיבנה המשנה הוא שירגיש ג"כ טעם מחודש ע"ד שאמר רבינו הקדוש זללה"ה מאזיבינא כמה שא' (מ"ד מנורע) ברי ינאי שא' כל ימי הייתי קורא פסוק זה ולא הייתי יודע היכן הוא פשוט עד שבא הרובל הזה והודיעני ש"ס. היינו ש"ס הרובל שהי' לו עסק ברכילות שלכן נקרא רובל ואח"כ כשהי' קטן הרגיש אור וטעם מחודש בהפסוק הזה וזה הוסיף לרי ינאי ששמע מהרובל הפסוק שהרגיש ג"כ טעם מחודש. וכן הענין אצל שמואל הקטן שאמר ב' פסוקים אלו כוונתם וש"ס הרגישו טעם תוסב"פ:

וב' ביום הזה באו מדבר סיני. פירש"י (תפסיקתא רבתי חדשה) לא הי' לריך לכאוב אלא ביום ההוא מהו ביום הזה שיהי' ד"ת חדשים עליך כאלו היום נתנו. ובפסיקתא מסיק ובה"א היום הזה הי' אלהיך מולך וגו' וכן דרשו על פסוק היום הזה נהיית לעם ללמדך שחביבה תורה על לומדי' כיום שניתנה מהר סיני (ברכות ס"ג:) וכן אשר אנכי מולך היום מלוא אהבתי היום בפרשה ק"ש (כמו"ס צפירש"י מספרי ואתחנן). והנה צולס יתכן דרשה זו מכיון שכבר ניתנה תורה ונתב היום שיהי' ד"ת חדשים עליך כאלו היום נתנו. אבל כן ביום שבאו למדבר סיני יעדוין לא יתכן להם ביום זה שום ד"ת כמו"ס (שבת פ"ו:) מה שייכות ע"ז דרשה היום הזה שיהי' כאלו היום נתנו. ומלבן הפסיקתא נראה דזה הוא אחר עם מה שבא' היום הזה הי' אלהיך מולך. והנה צוה"ק (ח"ב ע"ח ב') אי' התייב אורייתא לבני בחודש תמוזים ואורייתא ברזא דתמוזים תורה שבכתב ותוסב"פ. ולריך להבין הא במדרש (שמו"ר פ' מ"ז) אי' אל תלעטר בלוחות הראשונות שלא היו אלא עשרת הדברות בלבד ובלוחות השניות אי' נתן לך שיהי' בהם הלכות מדרש ואגדות. וגמלא תוסב"פ יתן רק בלוחות שניים שנתנו צוה"כ"פ. וכן מצינו גם בגמ' (גדרים כ"ה:) אלמלא חטאו ישראל לא יתן להם אלא תוסב"פ תומשי תורה כו' שנאמר כי ברוב חממה רוב כעס. וכש"כ תוסב"פ שלא הי' נלך קודם הקלקול וכמו שיהי' לעתיד דכתיב ולא ילמדו עוד איש את רעהו וגו' כי כולם ידעו אורו וגו' ומה זה טעם שנתנו הדברות ראשונות בחודש תמוזים. אך הענין דפסיקתא דרש על בחודש השלישי לשון בחודש בא חודש. היינו שבא או התחדשות בלב ישראל. והענין ע"פ מה ששמעתי מרה"ק מאזיבינא ז"ל בענין מ"ס במדרש (ויקרא פ' ע"ז) במשנה הרובל אי' ינאי כל ימי הייתי קורא הפסוק הזה ולא הייתי יודע כו' עד שבא רובל זה והודיעני מי האיש החפץ חיים. ולכאורה מה למד מהרובל שאמר לו רק הפסוק כלורתו ולא יתגר. ואמר ע"ז בכלל ד"ת יש בהם טעמי תורה היינו מה שרגיש טעם ומתיקות בדין. והרובל הזה שהי' לו עסק בזה שהי' מקולקל בענין רכילות ולכן הי' נקרא רובל מלי הולך רכיל ואחר התשובה ע"ז ועמד על ד"ת זו הרגיש טעם מחודש בפסוק זה וזה שלמד ר' ינאי ממנו. שזה הטעם לא הי' יכול להרגיש רק מי שיש לו עסק בזה. וע"ז נאמר כסיל אדם יבלענו שבדבר הזה שהאדם הוא כסיל בו ויש לו חסרון בזה. אח"כ אחר התשובה יבלענו נבלע ד"ת בלבו ומרגיש טעם אחר. והוא בחי' תוסב"פ שיש בפסוקים שבחורה שבכתב.)